

Med de kortnæbbede på rejse

TEKST OG FOTO: JØRGEN PETER KJELDSSEN

mit arbejde med kortnæbbet gås for Aarhus Universitet har jeg i snart mange år fulgt gæssene fra ankomsten midt i september, til de drager af sted nordpå om foråret. Som bekendt har gæssenes forekomst i Danmark undergået store forandringer – bestanden er steget, og antallet af lokaliteter, som de udnytter, er mangedoblet. Ligeledes er den tidsmæssige optræden ændret – hvor der tidligere kun stod få gæs i Vestjylland om efteråret (hvor størstedelen af bestanden trak til Holland/Belgien), er der nu en større del af bestanden, som ikke trækker længere sydpå end Danmark. Til gengæld er afrej-

sen nordpå rykket frem – tidligere skete det først i maj, men nu til dags forlader størstedelen af bestanden os allerede kort efter 1. april.

Næste skridt på rejsen mod ynglepladserne på Svalbard går til Trondheimfjorden i Trøndelag i Norge, hvor et ret intensivt landbrugslandskab med udbredt korndyrkning har lokket gæssene til at udvikle nye vaner.

Jeg har længe ønsket at følge "mine" gæs til disse landskaber, som jo må siges at være markant anderledes end Jyllands flade vidder (og Holland/Belgiens, hvor nogle af dem overvintrer). For nok er det et land-

brugslandskab – men det er samtidig med de norske fjelde som baggrundskulisse, og dermed ganske eksotisk for en vestjyde.

Over 1700 aflæsninger

I 2017 gik dette ønske i opfyldelse, idet jeg for NINA (Norsk Institutt for NATurforskning) fik til opgave i tre uger fra midt i april til en uge ind i maj at aflæse halsringe på gæssene i Trøndelag. Det var en særdeles spændende opgave, ikke alene var det en succes i kraft af et stort antal aflæsninger (over 1700), men oplevelserne med fuglene i dramatiske landskaber gjorde i den grad også indtryk.

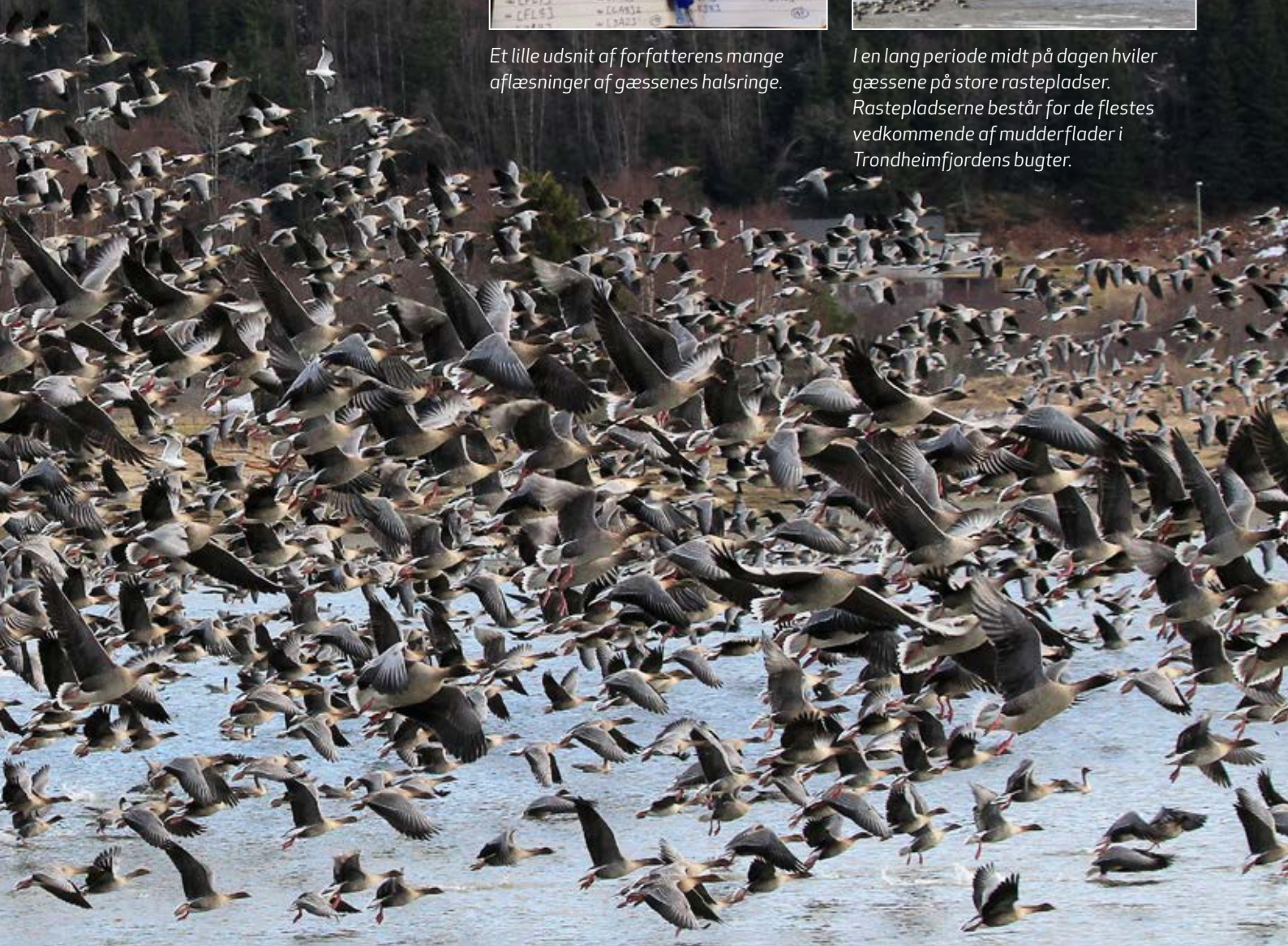
Ornitologen Jørgen Peter Kjeldsen har fulgt "vores" kortnæbbede gæs til deres forårs-rastepladser ved Trondheimfjorden i Norge.

Et lille udsnit af forfatterens mange aflæsninger af gæssenes halsringe.

I en lang periode midt på dagen hviler gæssene på store rastepladser. Rastepladserne består for de flestes vedkommende af mudderflader i Trondheimfjordens bugter.

Heroppe fouragerer fuglene i agerlandet tidlig morgen og sen eftermiddag (henholdsvis før og efter landmændenes mark-aktiviteter), mens de i en lang periode midt på dagen hviler på store rastepladser. Rastepladserne består for de flestes vedkommende af mudderflader i Trondheimfjordens bugter, som udgør en dynamisk tidevandszone. Og som altså rent landskabeligt er ganske storslået. Bestanden af de Svalbard-ynglende kortnæbbede gæs er i disse år genstand for særlig interesse, da man internationalt har aftalt en forvaltningsplan baseret på adaptiv forvaltning, dvs. at der årligt

tages stilling til, hvorvidt jagtens omfang skal mindskes, fastholdes eller øges. Det er naturligvis vigtigt, at de data, beslutningerne tages ud fra, er så præcise som muligt. Hvert år gennemføres to store internationale tællinger af bestanden: i november og i maj. Udfordringen ved november-tællingen er, at bestanden er spredt over mange lande og en lang række lokaliteter. For at sikre pålidelige tal, skal tællingerne helst foretages ved overnatningspladserne, for i dagtimerne er gæssene spredt på marker i det dyrkede land og kan være ganske svære at finde. Dette forhold forstærkes hvert år af, at

gæssene hele tiden finder nye fourageringsområder. Eksempelvis kan nævnes, at der i disse år ofte overnatter 20.000 kortnæbbede gæs i det danske vadehav, som i dagtimerne flyver til marker i det meste af Sønderjylland. Anderledes med maj-tællingen, for efter at de fleste gæs har forladt Danmark i april, står næsten hele bestanden samlet på et relativt begrænset areal – langt de fleste ved Trondheimfjorden. Det er derfor muligt, med en koordineret indsats af en gruppe af lokale interesserede ornitologer, på én dag at gennemføre en dækkende tælling.

Bestand på 88.000 fugle

Jeg fik mulighed for at deltage i denne tælling i Trøndelag i månedsskiftet april/maj, og det var en fornøjelse at have de fleste af de lyse timer til rådighed. Under overnatningstællingerne, jeg har bidraget til i Danmark, har det svindende lys ofte været en stress-faktor (ikke mindst på grund af et stort indslag af Bramgæs i flokkene, og det kan være svært at adskille arterne i skumringen). Men i Norge var der god tid til at tælle de rastende gæs midt på dagen, de optrådte i næsten artsrene flokke, og det mest stressende ved tællingen var overflyvende havørne, som fik flokkene på vingerne. Resultatet, vi kom frem til, var imponerende 82.000 kortnæbbede i Trøndelag, 2400 i resten af Norge, og et samlet tal for bestanden på 88.000.

Udover de årlige tællinger af bestanden indgår det store aflæsningsmateriale fra de halsmærkede gås i de årlige analyser af overlevelse i bestanden, individuel variation i reproduktionen, konditionsudvikling, træk og udnyttelse af rasteplasser. En af de mest markante udviklinger, der er sket indenfor de seneste ti-tyve år, er, at en større og større del af bestanden bruger længere og længere tid under trækket nordpå ved de midt-norske fjorde og søer. Så længe gæssene æder spildkorn fra hø-

sten på stubmarkerne generer det næppe større interesser, men i det øjeblik markerne bliver tilsået, og gæssene målrettet fouragerer på det nysåede korn, giver det selvfølgelig anledning til konflikter med de norske landmænd. Konflikterne er i nogen grad søgt afhjulpet ved hjælp af tilskud fra den norske stat. Da samtidig også udnyttelsen af markerne ved Trondheimfjorden om efteråret er steget markant, har de norske landmænd og jægere en mulighed for i nogen grad selv

at være med til at begrænse problemet ved at øge afskydningen. For denne dansker, der i forvejen havde stor erfaring med to tredjedele af de kortnæbbedes årscyklus, var det fint at få billeder på nethinden af nogle af de landskaber, de også færdes i. Nu må næste skridt blive at følge dem til Svalbard!

Jørgen Peter Kjeldsen er feltornitolog og indehaver af konsulentfirmaet ornit.dk

I Norge fouragerer fuglene i agerlandet tidlig morgen og sen eftermiddag, henholdsvis før og efter landmændenes aktiviteter i marken.

